

Globalne smjernice o ponovnom otvaranju ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (RPOO)

Rujan, 2020.

U vrijeme kada brojne zemlje donose odluke o ponovnom otvaranju škola, postoje jedinstvena razmatranja vezana uz otvaranje ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (RPOO) s holističkim pristupima za osiguranje odgoja i obrazovanja za malu djecu. Ponovno otvaranje ustanova za RPOO djeci može pružiti prijeko potrebnu emocionalnu potporu i mogućnosti učenja, a roditeljima koji se vraćaju na posao također nudi mogućnost pouzdane skrbi o djeci. Premda će dolaziti do izazova, mala djeca vrlo su otporna i prilagodljiva. Uz jasne i dosljedne upute i poticajno okruženje, moći će se prilagoditi i uspješno napredovati u svom novom okruženju za učenje.

U *Okviru za ponovno otvaranje škola*, UNESCO, UNICEF, Svjetska banka, Svjetski program za hranu i UNHCR naglašavaju šest ključnih dimenzija koje treba razmotriti prilikom planiranja ponovnog otvaranja: javne politike, financiranje, sigurno funkcioniranje, učenje, uključivanje najmarginaliziranijih skupina i dobrobit/zaštitu². Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) pruža smjernice za ponovno otvaranje škola na temelju pomne procjene rizika uključivanja zajednice i sposobnosti vlasti da osiguraju održivu socijalnu i ekonomsku podršku najranjivijim skupinama, kao i epidemioloških čimbenika i kapaciteta zdravstvenog sustava i javnog zdravlja.³ Ove Globalne smjernice o ponovnom otvaranju ustanova za RPOO usklađene su s *Okvirom za ponovno otvaranje škola* i smjernicama SZO-a, ali pružaju i dodatni sadržaj specifično vezan uz ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.⁴

Ove smjernice nude ključna načela i praktične mjere koje donositelji odluka trebaju razmotriti prije, tijekom i nakon tranzicije od zatvaranja do ponovnog otvaranja. One su usmjerene na sigurno funkcioniranje ustanova za RPOO, izobrazbu zaposlenika i potporu zaposlenicima, dobrobit i razvoj djece te komunikaciju s roditeljima i pružanje potpore roditeljima. [UNICEF je razvio i dodatne resurse](#) za bolje razumijevanje prioriteta vezanih uz kapacitete zaposlenika, potrebe djece i njihovih obitelji i jasnu komunikaciju s odgojiteljima, roditeljima i djecom.

Definicija ustanova za RPOO

Ovaj je dokument usmjeren na ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (RPOO), uključujući predškolske ustanove, vrtiće i druge centre za razvoj djece, koji pružaju odgojno-obrazovne sadržaje za djecu u dobi od 3 godine do polaska u osnovnu školu, često u dobi od oko 6 godina.

Uz određene prilagodbe, ova načela i opisane predložene mjere mogu se primijeniti i kod ponovnog otvaranja jaslica i drugih centara namijenjenih djeci u dobi od 0 do 3 godine.

¹ **Zahvale:** Konačnu verziju globalnih smjernica izradili su Sekcija za obrazovanje u Sjedištu UNICEF-a (Atif Rafique i Hsiao-Chen Lin), Svjetska banka (Melissa Kelly i Amanda Devercelli) i UNESCO (Gwang-Chol Chang i Rokhaya Diawara). Posebno zahvaljujemo Temeljnoj skupini za COVID-19 Programskog odjela u Sjedištu UNICEF-a, Tajništvu UNICEF-a za COVID-19 u Sjedištu UNICEF-a i Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (Anne Jeptoo Rerimoi i Abdi Rahman Mahamud) za tehnički pregled. Posebnu zahvalu upućujemo Regionalnom uredu UNICEF-a za Europu i središnju Aziju (Ivelina Borisova) za pripremu početne verzije ovih smjernica u savjetovanje s nacionalnim uredima u regiji. Na kraju, posebno se zahvaljujemo Catherine Rutgers na uređivanju i Alisi Currimjee (Svjetska banka) na dizajnu dokumenta.

² Organizacija UN-a za obrazovanje, znanost i kulturu, Fond Ujedinjenih naroda za djecu, Svjetska banka, Svjetski program za hranu i Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), 'Framework for Reopening Schools' [Okvir za ponovno otvaranje škola], lipanj 2020., str. 3., <www.unicef.org/sites/default/files/2020-06/Framework-for-reopening-schools-2020.pdf>, pristupljeno 24. kolovoza 2020.

³ Svjetska zdravstvena organizacija, 'Considerations for School-related Public Health Measures in the Context of COVID-19' [Razmatranja mjera javnog zdravlja za škole u kontekstu COVIDa-19], SZO, Ženeva, 14. rujna 2020., str. 1., <www.who.int/publications-detail/considerations-for-school-related-public-health-measures-in-the-context-of-covid-19>, pristupljeno 14. rujna 2020.

⁴ Kako se pojavljuju novi dokazi o epidemiologiji COVIDa-19, sadržaj se može ažurirati. Sve kasnije ažurirane verzije ovih smjernica bit će dostupne na stranici <<https://www.unicef.org/documents/guidance-on-reopening-early-childhood-education-settings>>.

Vodeća načela kod ponovnog otvaranja ustanova za RPOO

Sljedećih 10 vodećih načela mogu donositeljima politika pomoći u planiranju i provedbi ponovnog otvaranja ustanova za RPOO.

Vodeće načelo	Opis
1 Ostavite dovoljno vremena za planiranje i pripremu ponovnog otvaranja ustanova za RPOO	Pripremite strategije utemeljene na podacima kako biste odgovorili na niz faktora koji su od ključne važnosti za ponovno otvaranje, uključujući i načine opremanja, financiranja i sigurnog funkcioniranja ustanova za RPOO. Te planove treba jasno priopćiti odgojiteljima, djeci, roditeljima i članovima zajednice.
2 Osigurajte da ustanove za RPOO mogu održavati postupke koji su primjereni stupnju razvoja i prilagođeni djeci	Pripremite planove za prilagođavanje ustanova, plan i program rada, pripremu tjednih i dnevnih aktivnosti koji integriraju mjere vezane uz prevenciju COVIDa-19 i higijenske protokole. Treba održavati mogućnosti male djece za druženje, učenje i igru, a prostorije za boravak svoj djeci trebaju i dalje pružati sigurno i inkluzivno okruženje za učenje.
3 Osigurajte zaposlenicima obuku prije ponovnog otvaranja i potporu nakon otvaranja	Odgojiteljima, ravnateljima i ostalim zaposlenicima trebat će pružiti praktične smjernice za prilagodbu aktivnosti i svakodnevnih rutina te obuku o prepoznavanju socio-emocionalnih potreba, kao i redovne mogućnosti za dijeljenje i preradu svojih iskustava.
4 Štitite djecu dok ih uključujete u igru i učenje	Više nego ikad, maloj djeci trebaju interakcija i poticajne aktivnosti za učenje. Ponovnim otvaranjem vrtića kod djece se nastoje iznova uspostaviti dnevne rutine i stvoriti osjećaj udobnosti u okruženju u kojem se mogu igrati i učiti.
5 Uspostavite zdrave higijenske postupke i ponašanja kod male djece	Podržite djecu u usvajanju dobrih higijenskih postupaka tako da u kurikulum uključite informacije o virusu prikladne njihovoj dobi, a sigurnosne i zdravstvene mjere uključite u zabavne i poticajne aktivnosti za učenje. Maksimalno iskoristite poučne trenutke kako biste djeci pomogli da shvate zbog čega se provode mjere koje pomažu da ona i drugi oko njih ostanu zdravi.
6 Spriječite prijenos bolesti i uspostavite postupke za slučaj da se razboli netko od zaposlenika ili djeteta	Rukovodstvo ustanova može poduzeti korake za smanjivanje lokalnog širenja virusa na najmanju moguću mjeru kroz redovno praćenje zdravlja zaposlenika i djece, smanjenje ulaska drugih osoba osim zaposlenika u zgradu, odvajanje bolesnih zaposlenika i djece (bez stigmatizacije) i vođenje evidencije. Za zaposlenike osigurajte fleksibilne politike o korištenju dopusta i plaćenog bolovanja.
7 Uspostavite partnerske odnose s obiteljima u cilju kvalitetne tranzicije iz kućnog u vrtićko okruženje i trajne otvorene komunikacije	S obiteljima i roditeljima komunicirajte jasno, pozitivno i otvoreno, koristeći jezik koji razumiju i različite kanale za komunikaciju. To uključuje pružanje informacija obiteljima kako bi oni poduprli djelotvorne mjera prevencije i kontinuirano pružanje podrške djeci kod kuće.
8 Primijenite koordinirani i integrirani pristup radi osiguranja zadovoljavanja cjelovitih potreba djece nakon povratka u RPOO okruženje	Uviđajući da pandemija višeslojno utječe na malu djecu – osobito onu najranjiviju – planovi za ponovno otvaranje ustanova za RPOO trebaju uključiti dodatne vrste potpora i mehanizme upućivanja. To uključuje zaštitu djece, potporu mentalnom zdravlju i psihosocijalnu potporu, zdravstvene i rehabilitacijske usluge, prehranu i druga pitanja koja se mogu pojaviti kao posljedica zatvaranja zbog bolesti COVID-19.
9 Uvedite prilagodbe da dođete do najranjivije djece i njihovih obitelji	Razmotrite prepreke koje bi mogle sprječavati povratak ranjive djece u ustanove za rani odgoj i obrazovanje (troškovi, potrepštine, itd.). Materijale/platforme za učenje, informacije i priopćenja o javnom zdravlju treba pružati u više pristupačnih formata. Treba uvesti prilagodbe kako bi se osiguralo da su voda, higijenske i sanitarne usluge pristupačne. Planirajte nastavak asistivnih usluga za slučaj da se ustanove za RPOO ponovo zatvore. ⁵
10 Unaprijed planirajte pružanje potpore odgojiteljima, djeci i pružateljima skrbi u slučaju ponovnog zatvaranja	U savjetovanju s nacionalnim i lokalnim tijelima zaduženima za obrazovanje i javno zdravstvo, donositelji politika i rukovoditelji trebaju biti spremni za slučaj da se usluge ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ponovo trebaju potpuno ili djelomično zatvoriti uslijed ponovnog porasta oboljelih od COVIDa-19 ili drugih hitnih stanja povezanih s pandemijom.

U nastavku pružamo detaljnije informacije za donositelje politika o ponovnom otvaranju ustanova za RPOO. Predložene mjere treba prilagoditi kontekstu u svakoj zemlji kako bi se uskladile s nacionalnim i lokalnim mjerama i protokolima zaštite javnog zdravstva.

⁵ Ibid.

Priprema za ponovno otvaranje

Donositelji politika trebat će odrediti koje lokacije, dobne skupine i prostori u objektima koji pružaju usluge RPOO-a (učionice/prostorije za dnevni boravak djece, zajedničke prostorije, igrališta) trebaju imati prioritet kod ponovnog otvaranja. Planovi se trebaju temeljiti na odlukama donesenim u skladu sa sveobuhvatnim informacijama koji odražavaju najnovije podatke o bolesti COVID-19. Raspored ponovnog otvaranja treba omogućiti dovoljno vremena za pripremu svih prostorija i zaposlenika te odrediti područja u koja je potrebno usmjeriti dodatnu potporu djeci, roditeljima i zaposlenicima. U savjetovanju s nacionalnim i lokalnim zdravstvenim tijelima donositelji odluka o RPOO-u trebaju razmotriti **ključne faktore** kao što su:

- o lokalni prijenos u općini, regiji ili zemlji;
- o aktualne informacije o težini bolesti COVID-19 kod djece i ulozi koju djeca imaju u njezinom prijenosu;
- o dostupnost testiranja u cilju nadzora širenja bolesti i praćenja kontakata; i
- o sposobnost ustanova za RPOO za održavanje mjera prevencije i kontrole bolesti COVID-19.⁶

Da bi bili pouzdani, planovi za ponovno otvaranje također trebaju razmotriti kako se ustanove za RPOO, odgojitelji i ostali zaposlenici, roditelji i zajednice nose sa zatvaranjem i pandemijom.

Među roditeljima i edukatorima koji se bave ranim djetinjstvom može se provesti brzo prikupljanje podataka (npr., kroz ankete, intervjue, rasprave u fokus-skupinama) u svrhu dobivanja vitalno važnih informacija, kao što su:

- o koje su najveće brige roditelja i odgojitelja i kakve konkretne vrste potpore su potrebne obiteljima i odgojiteljima;
- o postotak ustanova za RPOO spremnih za ponovno otvaranje;
- o broj odgojitelja koji se mogu vratiti na posao; i
- o najkorisniji i najlakše izvedivi raspored pružanja usluga.

Nakon analize podataka, **podijelite s ispitanicima povratne informacije** o rezultatima razmatranja njihovih mišljenja i preporuka.

Također je važno pripremiti plan pripravnosti za nastavak učenja u slučaju ponovnog zatvaranja objekata za RPOO. Tijela nadležna za obrazovanje i javno zdravstvo trebaju unaprijed planirati, zajednički odlučivati i komunicirati s dionicima (odgojiteljima, stručnom timu, administratorima, obiteljima) o uvjetima i scenarijima za ponovno zatvaranje ustanova za RPOO (npr. zatvaranje samo nekih vrtičkih skupina, zatvaranje u određenoj regiji/na nacionalnoj razini). Pritom treba uključiti sljedeće:

- o podršku odgojiteljima kroz obuku i savjetovanje (mentoriranje, ali i *coaching*) u uvođenju postupaka učenja na daljinu prikladnih dobi djece;
- o razmatranje tehnološke podrške koja je potrebna odgojiteljima u organizaciji učenja na daljinu i povezivanja s djecom i obiteljima;
- o pružanje smjernica i savjetodavne podrške (mentoriranje ali i *coachinga*) roditeljima da kod kuće pruže potporu učenju i dobrobiti djece;
- o pripremu paketa podrške za obitelji;
- o nastavak pružanja asistivnih usluga, kao što su zdravstveni pregledi, daljnja upućivanja i programi prehrane; i
- o prilagođavanje školske godine prema potrebi.

Sigurno funkcioniranje u ustanovama za RPOO

Dnevna higijena i zdravstvene prakse

Uvedite raspored svakodnevnog čišćenja prostorija za učenje i sanitarnih čvorova s vodom i sapunom i odgovarajućim zbrinjavanjem otpada. Često dezinficirajte površine koje se često koriste, poput kvaka, stolova, stolica, igračkica, potrepština, prekidača, okvira vrata, opreme za igru i nastavnih pomagala koja djeca koriste – kao i zajedničke prostore kao što su zbornice ili prostorije za zaposlenike, liftovi ili kuhinje.

Povećajte protok zraka i prozračivanje kako bi se smanjila koncentracija kapljica s virusom i prijenos aerosola. Pregledajte sustave za grijanje, ventilaciju i klimatizaciju, kad god je moguće zamijenite/poboljšajte filtere; a za učionice koje nisu spojene na ventilacijske sustave razmotrite korištenje prijenosnih pročišćivača zraka. Kada to klimatski uvjeti dopuštaju, preselite aktivnosti na otvoreno i otvarajte prozore i vrata kada ste u zatvorenom.

Kad je to moguće, zaposlenici u ustanovama za RPOO treba nositi nemedicinske, platnene maske. Maske za lice ne preporučuju se za djecu mlađu od 5 godina. Pokrivala za lice NIKAD se ne smiju stavljati na bebe i djecu mlađu od dvije godine zbog opasnosti od gušenja.

Ulazak osoba koje nisu nužne treba smanjiti na najmanju mjeru. To uključuje popravke, pripremu hrane i dobavljače, kao i roditelje koji dovode djecu ili dolaze po njih. Od svih posjetitelja koji moraju ući u objekt zahtijevajte nošenje maski.

⁶ Ključni faktori za ublažavanje rizika prilagođeni prema: Svjetska zdravstvena organizacija, 'Considerations for School-related Public Health Measures in the Context of COVID-19' [Razmatranje mjera javnog zdravstva vezanih uz škole u kontekstu COVIDa-19], WHO, Ženeva, svibanj 2020., str. 1.

Ključni koraci za pripremu odgojitelja i osiguranju da su vrtići spremni za ponovno otvaranje:

- ✓ obuka odgojitelja,
- ✓ prilagodba nastavnih planova (uvedite strukturirane satove),
- ✓ priprema vodiča za odgojitelje, i
- ✓ prilagodite planove i programe (ako to resursi dopuštaju)

Educirajte malu djecu o prevenciji COVIDa-19, uključivši i podučavanje o važnosti odgovarajuće i česte higijene ruku, respiratornoj higijeni i simptomima bolesti COVID-19 kojih djeca mogu biti svjesna. Pojačajte učenje o zdravlju i higijeni, uz praktične mjere:

- o osigurajte da su sanitarni čvorovi pristupačni a izvori vode funkcionalni. Dovoljne količine čiste vode za sve potrebe - uključujući pranje, dezinfekciju, higijenu i piće - trebaju biti na raspolaganju u čitavom objektu za RPOO.
- o osigurajte dovoljno sapuna i čiste vode ili sredstva za dezinfekciju na bazi alkohola na ulazima i u čitavom objektu; neka odrasli uvijek nadziru djecu koja koriste dezinficijense na bazi alkohola.
- o izradite raspored pranja ruku ili pripremite drugi način za njegovo praćenje i osmislite nagrade za često/pravovremeno pranje ruku (pjevanje pjesmice za vrijeme pranja kako bi se uvježbalo trajanje radnje od preporučenih 20 sekundi).
- o pokažite kako pravilno prati ruke i obavljati druge higijenske postupke i budite uzor svojim ponašanjem.
- o jasno i često prenosite poruku da je jedan od načina za smanjivanje rizika od infekcije izbjegavanje dodirivanja očiju i usta.
- o u prostore za igru i učenje i stanice za pranje ruku postavite postere o održavanju higijene koji su prilagođeni djeci.
- o koristite lutke za demonstraciju simptoma (kihanje, kašljanje, groznicu), pokažite djeci što učiniti ako se ne osjećaju dobro (boli ih glava ili želudac, vruće im je ili su umorni) i za razgovor s djecom o smanjenju stigmatizacije vezane uz COVID-19.

Sigurnost i higijena pripremanja i posluživanja obroka za malu djecu

Osigurajte obuku i osobnu zaštitnu opremu (maske, rukavice, štitnike za lice) za sve osobe koje rukuju hranom i druge relevantne zaposlenike. Osigurajte usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o sigurnosti hrane radi održavanja pravilne higijene i sigurnosti hrane pri nabavci, isporuci, čuvanju, pripremi i distribuciji obroka. Postavite vizualne podsjetnike o pravilnoj pripremi hrane i higijeni, koji uključuju i svakodnevno čišćenje i dezinfekciju kuhinja (površina, uređaja i alata za pripremu hrane), prostora u kojima se jede i pribora.

Pri svakom posluživanju hrane treba voditi računa o fizičkoj distanci. Umjesto samoposluživanja uvedite pojedinačno posluživanje, uz unaprijed pripremljene porcije kad god je to moguće. Obroci se mogu posluživati u blagovaonici ili u drugim većim prostorijama kao što su gimnastička dvorana, knjižnica ili drugi zajednički prostori (uključujući i vanjske) kako bi se među djecom održala preporučena fizička distanca.

Kad god je moguće, nastojte da ista djeca jedu zajedno. Također, podsjećajte djecu da ne dijele hranu s drugom djecom, niti diraju tuđu hranu, piće, posuđe i pribor za jelo.

Smanjite širenje u zajednici na najmanju mjeru

Zaposlenicima i roditeljima prenesite poruku o važnosti opreza kako bi se ograničile mogućnosti ulaska virusa u prostorije ustanova za RPOO. Zaposlenike i roditelje treba zatražiti da sami svakodnevno prate pojavu bilo kakvim znakova i simptoma bolesti, uključujući i mjerenje tjelesne temperature, te ostanu kod kuće, potraže medicinsku pomoć/potpору i kontaktiraju upravu u slučaju da oni ili njihova djeca pokažu znakove bolesti.

Osigurajte plaćeno bolovanje kako bi zaposlenici mogli ostati kod kuće u slučaju bolesti i pripremite zamjenski program za takve slučajeve.

Pripremite procedure kojima ćete osigurati da se djeca i zaposlenici koji dođu u ustanovu za RPOO bolesni ili se razbole tijekom boravka u ustanovi budu odvojeni od ostalih i što prije poslano kući. U takvim situacijama slijedite odgovarajuće nacionalne smjernice.

Vodite evidenciju o zaposlenicima i djeci s potvrđenim simptomima bolesti COVID-19 kako biste omogućili praćenje kontakata. Slijedite uspostavljene protokole za komunikaciju između uprave ustanove za RPOO i lokalnih zdravstvenih tijela o prijavljivanju slučajeva bolesti COVID-19 i poštujujte povjerljivost u skladu s lokalnim zakonima i propisima.

Obuka zaposlenika i podrška

Svi zaposlenici trebaju proći obuku za primjenu obaveznih higijenskih i sigurnosnih postupaka u skladu s preporukama nadležnih tijela u cilju sprječavanja prijenosa bolesti COVID-19.

Odgojiteljima će trebati obuka i kontinuirana podrška u prilagodbi kurikulumu, planova satova, strategija podučavanja i svakodnevnih aktivnosti djece, uključujući i osmišljavanje kako provesti igre i aktivnosti čitave skupine djece, i kako učiti i koristiti vrijeme u vanjskim prostorima. Nekim odgojiteljima mogu biti korisni strukturirani planovi sata. Rukovodstvo treba **redovno provjeravati situaciju s odgojiteljima i ostalim zaposlenicima** i pružiti podršku njihovom mentalnom zdravlju i psihosocijalnim potrebama.

Unaprijedite kompetencije odgojitelja za prepoznavanje i pružanje potpore socio-emocionalnim potrebama sve djece. To uključuje osposobljavanje odgojitelja da pruže potporu mentalnom zdravlju i psihosocijalnim potrebama djece, osobito u okruženjima s visokim udjelom polaznika kojima prijeti rizik. Odgojitelje i druge zaposlenike odgovorne za dobrobit djece treba educirati o sljedećem:

- o kako rješavati stereotipe, predrasude i diskriminaciju povezanu s bolesti COVID-19;
- o prepoznati promjene u ponašanju i kognitivne promjene s obzirom na dob i pružiti podršku prikladnu dobi za svu djecu,

- uključujući i djecu s posebnim potrebama, djecu migrante i raseljenu djecu;
- o ponuditi upućivanje na službe za zaštitu djece, zdravstvene, rehabilitacijske i prehrambene usluge i podršku; i
- o pomaganju učenja na daljinu, kao pripremu za moguće ponovne pojave virusa i zatvaranja ustanova za RPOO.

Dobrobit i razvoj djece

Fizička distanca u ustanovama za RPOO

Kako bi se osigurala odgovarajuća fizička distanca, **razmotrite preporuke lokalnih i nacionalnih zdravstvenih tijela** za konkretne dobne skupine na temelju stupnja lokalne transmisije. Kada se preporučuje održavanje fizičke distance, procijenite što možete učiniti da ograničite izravan kontakt i održite udaljenost od najmanje 1 metra⁷ među djecom. Na primjer, možete povećati razmak između stolova, stolica ili mjestima na tepihu/prostirci na kojima djeca sjede.

Razmotrite mogućnost rada u smjenama kako bi se ograničio ukupan broj djece koja u prostoru borave istovremeno. Na primjer, djeca mogu dolaziti u jutarnjim ili popodnevnim smjenama, ili na različite dane. Unutar tako određenog rasporeda, odmori se mogu dogovoriti naizmjenice, kako se na igralištima ili zajedničkim prostorima istovremeno boravile manje skupine djece.

Ako to prostorne i financijske mogućnosti dopuštaju, razmislite o povećanju broja odgojitelja, čime bi se omogućio i manji broj djece u skupini. Također, nastojte ograničiti miješanje skupina djece. Primjerice, djeca u manjoj skupini ili prostoriji trebala bi ostati u istoj skupini/ prostoriji, s istim odgojiteljima tokom čitavog dana, bez miješanja s djecom i edukatorima iz ostalih skupina.

Edukatori i uprava trebaju **imati u vidu razvojna načela i imati diskrecijske ovlasti** dogovoriti kako održavati distancu između djece i zaposlenika. Prilikom pružanja osobne skrbi – primjerice, kod pomaganja djetetu pri presvlačenju, kod hranjenja, ili pružajući emocionalnu utjehu uznemirenom djetetu – može biti nemoguće ili neprepорučljivo održavati strogu fizičku distancu.

Zajednički razradite i uvedite beskontaktnе pozdrave djece i zaposlenika. Razmotrite načine da ti pozdravi budu zabavni i prilagođeni djeci – primjerice da pokažete pozdrav na znakovnom jeziku, podignete dva prsta (kao slovo V) u znak mira, mahnete ili namignete.

U vrijeme dnevnog odmora, razmaknite dječje krevetiće ili prostirke što dalje (kao što preporučuju nacionalna i lokalna tijela nadležna za zdravstvo), ovisno o raspoloživom prostoru. Razmotrite mogućnost naizmjeničnog smještanja djece okrenute glavom odnosno nogama na istu stranu kako biste smanjili mogućnost širenja virusa.

Organizacija učenja

S obzirom da su dobra ventilacija i svježiji zrak važni za održavanje zdravog okruženja za učenje, **kad god je to moguće održavajte aktivnosti učenja na otvorenom.** Razmislite o prilagođavanju kurikuluma, planova satova i podučavanja za izvođenje na otvorenom – primjerice, koristite opremu za korištenje na otvorenom i prirodu kao materijale za poduku i osnažite iskustva učenja kroz fizičke aktivnosti na otvorenom.

Organizirajte prostor za učenje tako da uvažavate preporučenu udaljenost među djecom, a istovremeno ostavlja osjećaj zajedništva: možete npr. šarenim materijalima (trakom, naljepnicama u obliku kruga ili užetom s ručkama) označiti mjesta za sjedenje ili stajanje.

Podijelite djecu u skupine od po dvoje ili troje, kako biste potaknuli interakciju među njima, a istovremeno ograničili aktivnosti u velikoj grupi. Budite kreativni i uravnoteženo kombinirajte individualne aktivnosti učenja i interakcije u malim skupinama – npr. samostalno razmišljanje/aktivnost, a nakon toga zatražite djecu da se okrenu i pokažu/podijele rezultat sa svojim susjedom .

Prilagodite kurikulume i planove satova i koristite kreativne pedagoške postupke kako biste osigurali inkluzivno i razigrano iskustvo učenja o situaciji pandemije. Primjeri za to uključuju učenje kroz projekte, koje se temelji za iskustvima djece tijekom pandemije; igre zamišljanja, koje djeci pomaže da se nose sa stresom i potiču njihovu otpornost i društvenu koheziju; poučne trenutke kako biste djeci pomogli da nauče kako se mogu sami štititi i čuvati zdravlje drugih.

Igračke, materijali, igre i svakodnevna

Dječje knjige, kao i drugi papirnati materijali, ne smatraju se visoko rizičnima za prijenos pa ih nije potrebno dodatno čistiti ili dezinficirati. Međutim, igračke i materijali koje je teško dezinficirati ili čistiti, kao što su plišane igračke, trebat će skloniti.

Mnogi materijali i igre mogu se nastaviti koristiti ako se djecu uputi da peru ruke prije i nakon korištenja – a uči ih se da izbjegavaju stavljati igračke/materijale u usta ili dodirivati usta/oči nakon igranja s igračkama. Izbjegavajte miješati igračke između različitih prostorija i skupina djece prije nego što budu oprane i/ili dezinficirane. Stalno potičite kreativnost i umjetničko oblikovanje, ali bez da

⁷ SZO napominje da bi maloj djeci moglo biti teško pridržavati se preporučene udaljenost od najmanje 1 metra, a prati tekuća istraživanja o rizicima prijenosa bolesti COVID-19. (Svjetska zdravstvena organizacija, 'Considerations for School-related Public Health Measures in the Context of COVID-19', SZO, Ženeva, 10. svibnja 2020., str. 2, 4).

djeca dijele materijale, primjerice, odredite zasebne kutije u kojima će svako dijete držati vlastiti pribor kao što su flomasteri i bojice.

Fokusrajte se na igre zamišljanja i fizičke igre u kojima djeca mogu održavati međusobnu distancu (pjevanje, samostalni umjetnički projekti). Oslonite se na interaktivno čitanje naglas i aktivnosti u kojima sudjeluje čitav razred (npr. nova pjesma ili lutkarska predstava koju izvodi odgajatelj) i uključite igre i projekte u kojima svako dijete može sudjelovati jedno po jedno (naizmjenično pričanje priče).

Razmislite o aktivnostima koje promiču rodnu ravnopravnost i uključivanje djece s poteškoćama, djecu migrante, raseljenu djecu u djecu povratnike, s naglaskom na vrijednostima i stavovima koji pridonose izgradnji mira i socijalnoj koheziji. To je iznimno važno kao reakcija na povećanu stigmatizaciju i diskriminaciju u kontekstu bolesti COVID-19.

Komunikacija s roditeljima i podrška

Osnažite komunikacijske i koordinacijske mehanizme za poticanje uključivanja roditelja. Nakon što su tjednima ili mjesecima izbivala iz okruženja za RPOO, djeci je potrebno ohrabrenje roditelja i odgojitelja. Redovno pozivajte roditelje na suradnju kako biste smanjili osjećaj tjeskobe kod djece i osigurali ih sigurnost i kontinuitet između kućnog okruženja i ustanove za RPOO.

Pridržavajte se politike da djeca ostanu kod kuće ako imaju simptome bolesti. Dobar način da se to provede je **priprema kontrolne liste** prema kojoj roditelji mogu odrediti može li dijete koristiti usluge RPOO-a. Kontrolnu listu treba prilagoditi i ponuditi kroz više pristupačnih formata, odnosno na jezicima koje roditelji razumiju; a ovisno o lokalnoj epidemiološkoj situaciji vezanoj uz COVID-19, ona može uključiti sljedeće stavke:

- o osnovno zdravstveno stanje i osjetljive točke djece i/ili članova obitelji;
- o praćenje tjelesne temperature i simptoma kod djeteta ili članova kućanstva koji mogu ukazivati na COVID-19; i
- o okolnosti u kućnom okruženju radi prilagođavanja podrške prema potrebi (npr. prenatrpanost, ograničen pristup sanitarijama, loša telekomunikacijska/internetska veza, uvjeti rada/skrbi o djeci i nepostojanje prijevoza).

Pripremite jasne postupke za dovođenje djece i dolazak po njih, koje djeci i obiteljima pružaju mirno i uređeno iskustvo. Razmotrite sljedeće:

- o uvedite razmake u vremenu dolaska i odlaska djece i/ili dogovorite da edukatori čekaju djecu ispred ustanove pri dolasku;
- o savjetujte da se izbjegavaju naguravanja prilikom dolaska i odlaska djece;
- o tražite da uvijek isti roditelj (ili druga imenovana osoba) dovodi dijete i dolazi po njega;
- o ako je moguće, izbjegavajte da po djecu dolaze stariji (ili drugi visokorizični) članovi obitelji ili zajednice; i
- o postavite korisne postere kao podsjetnike za roditelje na mjestima na koja dovode djecu.

Redovno provjeravajte s obiteljima kako se djeca i ostali ukućani osjećaju. Pripremite mehanizme upućivanja za obitelji kojima je potrebna psihosocijalna potpora, a u njih uključite i partnerstva s lokalnim organizacijama za kućnu njegu i usluge podrške koje se bore protiv stigmatizacije i diskriminacije. Važno je uključiti i osobe suočene s jezičnim ili kulturnim preprekama, odnosno koje su bez osobnih isprava ili imaju neregulirani pravni status. Povežite se s lokalnim organizacijama, uključujući i udruženja migranata i dijaspore, kako bi se osigurala kućna njega i komunikacija između kućnog okruženja i ustanove za RPOO.

Zaključak

Prilikom ponovnog otvaranja ustanova za RPOO u doba COVIDa-19, širi izazov za donositelje politika, ravnatelje ustanova za RPOO, odgojitelje i obitelji bit će pronaći ravnotežu između potrebe za pridržavanjem nacionalnih smjernica o javnom zdravlju i istovremene ponovne uspostave sigurnog i poticajnog okruženja za malu djecu. Inkluzivna suradnja i jasna komunikacija među dionicima bit će presudne za provedbu potrebnih mjera odgovora na pandemiju, omogućavanje fleksibilnosti u prilagodbi pristupa u skladu s potrebama, te za osiguranje učenja i razmjene dobrih praksi.⁸

Rani odgoj djece promiče tjelesno zdravlje, emocionalnu sigurnost, socijalnu povezanost i angažirano učenje. Ponovno otvaranje ustanova za RPOO djeci može pružiti prijeko potrebnu emocionalnu potporu, prilike za učenje, a roditeljima koji se vraćaju na posao nudi i mogućnost pouzdane skrbi o djeci. Premda će dolaziti do izazova, mala djeca vrlo su otporna i prilagodljiva. Uz jasne i dosljedne upute i poticajno okruženje, ona će se moći prilagoditi i uspješno napredovati u svom novom okruženju za učenje.

⁸ Svjetska zdravstvena organizacija, 'Considerations for School-related Public Health Measures in the Context of COVID-19' [Razmatranje mjera javnog zdravstva vezanih uz škole u kontekstu bolesti COVID-19], SZO, Ženeva, 10. svibnja 2020., str. 5.

Prijedlog citata: Fond Ujedinjenih naroda za djecu, Svjetska banka i Organizacija UN-a za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), 'Globalne smjernice za ponovno otvaranje ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje', UNICEF, New York, rujan 2020.

Kontakt: UNICEF: Atif Rafique, arafique@unicef.org ili Hsiao-Chen Lin, hclin@unicef.org; Svjetska banka: Melissa Kelly, mkelly2@worldbank.org; UNESCO: Rokhaya Diawara, r.diawara@unesco.org